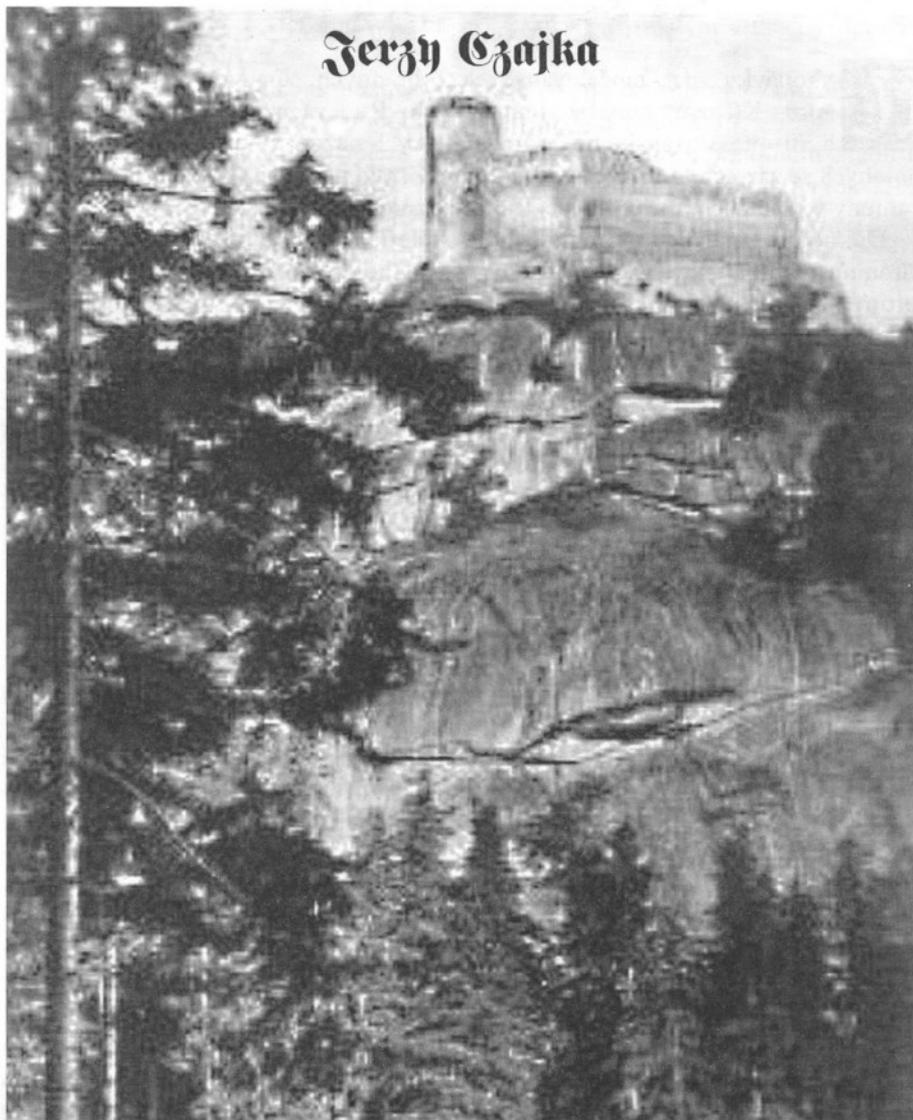

Jerzy Czajka

**Hrad
Chojník**

V ŠERU PRADĚDŮ

Ykopávky na raněslovanských obranných hradech při skalnatém štítu Křížové hory v Janovických Rudavách nebo okolo Vojtěšic a Strupic, slovanské znění geografických názvů, stopy kultovních obřadů spojených se zázračnými zřídly – jako Dobré Zřídlo na úbočí Grabovce, či též teplé prameny v Teplicích, to vše svědčí o slovanském osídlení těchto zemí.

Dokument franského geografa z 9. století potvrzuje na podnoží Krkonoš přítomnost skupin slovanských pokolení, trvalého etnika z doby neolitu a lužické kultury. Byli to Bobřané, obývajcí údolí středního a dolního toku řeky Bobru, ještě mnohem dříve před utvořením piastovské monarchie.

Sjednocení slezských zemí, kolem roku 990 Měškem I. převzetím vlády a ucelením v monarchii způsobilo, že hradiště Bobřanů při soutoku řek Kamenné a Bobru a společně i Jelenohorská kotlina se ocitly ve státě Piastovců ještě před založením wroclavského biskupství Boleslavem Chrabrým v roce 1000. Tuto skutečnost vzal na vědomí německý císař v roce 1004 na sjezdu v Kvedlinburku potvrzením stávající hranice.

Boleslav Chrabrý však ne zcela důvěřoval císařskému slovu a proto zesiloval jižní hranici Slezska řetězem obranných hradů, mezi jinými ve Staré Kamenici a Wleniu.

V díle Chrabrého pokračuje Boleslav Křivoústý. Okolo roku 1108 zakládá strážné hrady, aby v případě útočného nájezdu mohl na nich umístit větší množství vojska (Jelení Hora - Návrší Křivoústého).

Ukázalo se to nezbytné, vzhledem k válkám Křivoústého, k opětovnému získávání a zároveň udržování nepřetržitosti polské vlády na té zemi, která v časech panování jeho otce – Vladislava Heřmana (11. století) byla dvakrát přepadena českými nájezdníky.

Strategické investování nad Bobrem přineslo Křivoústému užitek v bojích s Čechy a s následnými nájezdy spojených vojsk německého Jindřicha V., českého Svatopluka a také Zbigněva – bratra Křivoústého - v roce 1109.

Hrdinská obrana Hlohova a následné vítězství na Pšm Poli zlámaly nápor agrese, ale nezlukvidovaly jej úplně. Války s Čechy trvaly nadále. Tenkrát kníže vlastnil hrad, lokalizovaný na dnešním Návrší Křivoústého (v Jelení Hoře) a využíval ho jako základnu k výpadům přes jelenohorskou kotlinu a následně se Slezskou stezkou prodral se zbrojným lidem přes Krkonoše. Zaskočil a přemohl Čechy v oblasti Chlumce nad Cidlinou.

Současník Křivoústého Gal Anonym tuto výpravu takto popisuje: „....přešel přes hory do mraků sahajících a vytyčil novou cestu do Čech.“

(Stalo se to v roce 1110, kdy Boleslav Křivoústý a Soběslav prošli ve dnech 25. -27. září pomezí hory a hvozdu, 28. vyšli z lesů, za 4 dni dotáhli ke vsi Lúčici na jih od Chlumce na levém břehu Cidliny. Zde již čekalo na druhém břehu vojsko české, které je začalo vytlačovat zpět, takže až 8. října došlo k bitvě u Trotiny, kde Češi sice nezvítězí, ale ústup slezských vojsk pokračuje. Kudy však vojska Krkonoše překonaly a kudy se vrátily, o tom se vedou učené spory)) /pozn. překladatele

Kladská úmluva podepsaná v roce 1137 mezi Křivoústým a Čechy upevnila svazek Slezska a Polska.

Zlomky keramiky s charakteristickými slovanskými ozdobami a zároveň způsob stavby zesílený odkryvem v období vykopávkových prací v roce 1958 dovolují datovat hrad na počátek 12. století. Doklady se zmínkami o obranném hradu na Návrší Křivoústého, sepsané teprve v 13. století, vymezují jeho vznik na rok 1108.

POSLoupNOST SLEZSKÝCH VLÁDCŮ

Dvozují se v přímé linii od Křivoústého. Vladislav II. Vyhnanec (exulant) byl synem Křivoústého, Boleslav I. Vysoký vnukem, Henryk I. Bradatý pravnukem. Jeho syn Henryk II. Pobožný zahynul v bitvě pod Lehnicí v roce 1241, kde mimo utrpené porážky udržel návaly hord Batu-chána, které pronikly až do Dolního Slezska.

Po smrti otce Henryka Pobožného, se vládcem Jelení Hory v polovině 13. století stal dobrodružný kníže lehnický Boleslav Lysý Rogatka (Závora).

Nájezdy vyhlazované Dolní Slezsko představovalo chutné sousto pro vlny německé kolonizace. Slovanské plemeno si však pečlivě chránilo a používalo otcovský jazyk. Přimělo papežský církevní sněm v roce 1285 a zároveň 1287 k přijmutí výnosu, v jehož smyslu se výklad obřadů i modliteb bude vykonávat v polštině.

Bernard Lwówecki, bratr Bolka I. Svídnicko-javorského, syn Boleslava Lysého Rogatky, přivedl ze Střigomi do Teplíc řád johanitů a svěčil jim do péče léčivé prameny. Po smrti Bernarda panování nad celým knížectvím převzal Bolko I. Svídnicko-javorský.

Po četných hraničních sporech s českým králem Václavem II., který si činil nároky na polskou korunu, vtrhl Václav II. lubavskou brankou na knížecí území. Bolko I. obsadil vojskem hrad Stráž v Kamenné Hoře a přinutil nájezdníky k ústupu. Aby si upevnil mír z české strany, v diplomacii zběhlý Bolko I. spojil manželstvím svého syna Henryka s Anežkou, dcerou Václava II., pak Kunegundu – dceru Vladislava Lokýtky váže slibem s druhým svým potomkem Bernardem, kterého usadí na zemi svídnické.

Posledním vládcem piastovské linie je syn Bernarda a Kunegundy, narozený kolem roku 1308, Bolko II., zvaný Malý. První listinu již podepisuje v roce 1326. Ve chvíli přijetí vlády obsahoval jeho dědičný knížecí stolec svídnickou oblast, Kamennou Horu, Bolkow, Střigom, Wroclavské Kouty a zároveň Sobotecké. Obratnost a zároveň politická moudrost, aby udržel nezávislost a zvětšil obvod panství a úsilí o sjednocení knížectví – to jsou vlastnosti Bolka II.

Svědectvím toho může být uzavření smlouvy se strýcem Henrykem Javorským o tzv. dožití, v jehož smyslu se každý z podepsaných zavazoval v případě skonu, že všechny svoje země předá druhému signatáři. Smlouvy jsou potvrzeny roku 1345 ve Svídnici knížetem Henrykem a zároveň Bolkem II. v Jelení Hoře. Rodové pocity a touha po zvětšení panství cestou dědickou - bez války - řídila vztah Bolka II. k sešlému staršímu strýci Henryku Javorskému, kterého smrt našla o dva roky později a korunovala sjednocení celého knížectví.

Věrnost polské koruně a sjednocení knížectví dovedly Bolka II. do napjatého vztahu s českým králem Karlem IV. Z této doby pochází informace, jak opravdu trojským způsobem dobyl Kamennou Horu, když podloudně propašoval v její zdi ozbrojené bojovníky ukryté ve fůrách sena na žebříáčích.

Potvrzení práv Karlu IV. králem Kazimírem Velikým k podmaněným slezským knížectvím bylo důvodem k zřeknutí se Karla nároku na polskou korunu, navíc utvrzené společnou dohodou, navodily změny v politické orientaci Bolka II. Po dlouhodobých sporech s českým králem, vidouc, že Kazimír Veliký boří ideu na opětovné získání Slezska, dochází u Bolka II. k porozumění si s Karlem IV.

V roce 1350 se vydal Bolko do Prahy, kde ihned s Karlem IV. dohodl manželský svazek mezi svojí neteří Annou Svídnickou - jedinou dědičkou zemí Bolka II. a novorozencem Václavem - synem Karla IV.

Příští manžel Anny však zemřel v roce 1353 ve věku sotva dvou let. V témže čase rovněž umírá druhá manželka Karla IV. - Anna Falcká. Po několika týdnech po pohřbu Karel započal rozmluvy o neuskutečněném synově slibu s bohatou dědičkou, čtrnáctiletou Annou Svídnicko-javorskou tak, že svatební obřad se konal 27. května 1353 v Budzic a 28. července téhož roku je v Praze Anna korunována českou královnou. Necelý půlrok později v Akvizgranie obdržela německou korunu. S okázalým dvoutisícovým průvodem se vydává do Říma v září 1354, aby zde ozdobila skráně korunou císařskou. U pocty nové císařovny Anny i Karla IV. se nalézal rovněž strýc a opatrovník Anny - bezdětný Bolko II.

Sice slezský kronikář Jáchym Cuureus mluví o pomluvách, které kolovaly, že Anežka Rakouská - žena Bolkova, mu porodila syna, který po nechtěném úderu kamenem do hlavy zhloupl a zemřel na zámku v Bolkově, leč tenkrát senzační zprávy o tomto rodu nebyly ničím neobvyklým.

Bolko II. umírá ve věku 60 let - 28. července 1368, jsouc panovníkem na Svídnici a okolí, Kamenné Hoře, Bolkově, Střigomi, Wroclavskými Kouty, Sobotkou, Javorem, Jelení Horou, Lvůvkem, Boleslavem, hradem Javorník, Zlatým Stokem spolu se zlatými doly, Střibnou Horou, polovinou Břehu, Olavou, Zlatoryjí, Bučinou, Klučborkem, Grodkovem, Volčinem, polovinou knížectví hlohovského a šcinavského, Středního a Dolního Slezska a zároveň Dolní Lužice s hranicemi poblíž Berlína.

Manželka Anežka Rakouská ho přežila o mnoho let, vládouc Slezsku až do konce svých dní. Po smrti Anežky v roce 1392 Slezsko jako věno císařovny Anny přechází na jejího syna krále Václava IV., narozeného 26. února 1361.

Bolek II. je pochován v klášteře křešovském, sarkofág zdobí vyřezané postavy ze zaniklého knížectví: Piotra Zeglitze, Nikolaje Bolza a zároveň Schaffgotscha.

STŘEDOVĚKÉ STRÁŽNÉ HRADY

Nejčastěji potkávaným, téměř klasickým typem středověké obranné stavby byl hrad. Tvořil ho soubor objektů obranných, obytných, hospodářských a sakrálních, obepnutých valem, příkopem a zároveň zdí, schopných opevňovati sídlo krále, knížete, případně zámožnějšího rytíře, jeho rodiny, dvořanů, služebníků a ozbrojené družiny.

V hradbách byly umístěny především: palác (palatinum) – často prostě okázalejší obytná budova vlastníka zámku, společně dle potřeby zároveň s hospodářskými stavbami. Celek byl umístěn v nedostupných místech a nejvhodnějších pro obranu. Podle nepravidelného plánu, zohledňujícím tvar terénu, byly stavěny hrady výšinné.

Nejdůležitější formou této středověké obranné stavby byla několikapatrová věž se silnými zdmi s vchodem situovaným ve výšce patra, do kterého vstup umožňoval jedině žebřík. Od 12. století, kromě vrat zamykajících možnost vstupu na nádvoří, se začala používat svíslá železná mříž, nazývaná brána. Později objevené zvedací mosty, nesené dvěma řetězy, představovaly dodatečné zabezpečení tvrze. Čas přeměnil primitivní věž v hradbou obtočený komplex obranně obytný, jehož budovy přiléhaly k náspovitým hradbám, zpevněných na nárožích baštami, centrum pak zaujímal jedno nebo několik nádvoří, úzké průchody regulovaly množství dotírajících útočníků v případě dobývání hradu.

Zároveň s rozvojem palných zbraní se změnila architektura hradů, přizpůsobující se novým vymoženostem války, až postupně hrady ztrácely vojenské znaky a přeměňovaly se vzhledově v paláce.

Budovy s těžkými podmínkami bydlení a neodpovídajícími nárokům jejich majitelů byly opouštěny a odsouzeny k záhubě a do podoby zřícenin.

HISTORIE HRADU CHOJNÍK (KYNAST)

Legendy mluví o dřevěném loveckém dvorci vystavěném v roce 1198 nákladem slezského knížete Boleslava Vysokého na hoře Chojník, porostlé dnes menším smrkovým lesem, původně hustým borovým lesem.

(Chojka, choina = smrk, smrková větev, česky bychom řekli kopci Chvojník. I německé pojmenování později má souvislost s porosty na kopci. Sosna = die Kiefer, der Kien = louč, smolnice, die Ast = větev, přeneseně tedy Kynast = smolnatá větev, smrková nebo borová a to je zase chvojí.) | Pozn.překl.)

Kníže Bolko II. zvaný Malý v místech dřevěné stavby dal postavit mezi rokem 1355 a 1364 kamennou tvrz nazývanou Novým Dvorem, kterou po jeho smrti vdova

- Anežka Rakouská - za poskytované ochránění na Chojníku v dobách zmatků a nepokojů v knížectví, prodala nebo darovala rytíři Schoff II. zvanému Gotsche zároveň s Kowarami, Jizerou a Krkonošemi (vyřazené listiny stvrzují tento případ).

V roce 1384 Gotsche zakoupením zvětšuje majetek o půdu v Teplicích. V závěti předává synům: Janovi Soběšov, Pěchovice, Sklářskou Porembu, Chojník pak Gothardovi - Gryfovi. V roce 1393 podporuje zámeckou kapli.

Vzhledem k nedostatku vhodných dokladových zdrojů postrádáme zprávy o výstavbě zámku, ale šťastnou shodou okolností máme dokladovou informaci o založení kaple. Tento dokument se našel v archivech hrabat Schaffogotschů v Soběšově a je napsaný na pergamenu 31x26 cm, opatřeným oválnou biskupskou voskovou pečetí. Jeho podstata je napsána latinsky, byla přeložena archivářem - proboštem Kaufmann-Janovitzem do jazyka německého.

„Biskup Menzel z Wroclavi ustanovuje Gotsche Schoff – nadací oltáře na Chojníku 1393 – Maj – Otmuchov. Ve jménu Pána – Amen. Na věčnou památku.

Do mých duchovních úkolů náleží s plným záplem a pilností se starati, aby se šířila víra v Boha. V tom duchu toužím já Václav, z Boží lásky biskup Wroclavský, všem přítomným a potomním ukázat spanilou věc. Hle, šlechtyný pan Gotsche Schoff, nikým donucený a zároveň zdráv na duchu i těle, na chválu všemohoucího Boha i jeho pochválené panenské matky Marie – fundaci založil, která jeho předkům i nástupcům svátost duchovní upevní i v šíření víry v Boha pomocí mše dopomůže. Ustanovil rovněž, že ze svých nájemních příjmů – ročně – 10 marek pražských grošů, polským způsobem na marky převedené, budou jako dary a nadace pro zámek Chojník - zvaného Novým Domem. Dá vytvořit oltář, který pod patronací mučedníků svatého Jiřího a panny svaté Kateřiny má sloužit k jejich šíření kultu. Osm marek připsal z důchodu ze Schwarzbachu a dvě z Heischdorg. Obě vsi mu náleží v oblasti města Jelení Hory.

Tentýž Gotsche Schoff prosí pokorně, aby oltář byl co nejlépe vytvořen, jeho darování potvrzeno i oud 10 marek a mojí biskupskou vládou do majetku kostelního svěřeno. Peníze mají sloužit péči o oltář a na plat duchovních. Rád jsem svědkem činnosti lidí, která je cílem šíření víry a poněvadž místodržitel krále českého v knížectví svídnickém, kde zmiňované vsi leží, šlechtyný Beneš Chusnik projevil souhlas, podobně jako velebný probošt ze Soběšova, kterému náleží duchovní péče nad Chojníkem. Stvrzují věc ve jménu Boha zbudováním oltáře na Chojníku, zároveň příjem 10 marek jako základ platu duchovních. Marky budou určeny pro celkové kostelní dobro. Vzhledem ke mším odsloužených kněžím nebo jejich nástupci ustanovují: Po všechny časy týdně 5 mší odsloužit. V neděli ku cti svaté Trojice, v pondělí za zemřelé, ve čtvrtek za záměr Božího cíle, v Pátek ke cti svatého Kříže a v sobotu ke cti Marie. Jestliže některý z kněžů tomu neučiní zadost, bude zatěžkán peněžitým trestem. Patronát nad oltářem spočívá na Gotschovi a jeho dědicích.

Jestli jich nebude, po jeho smrti patronát převezme Winzenz a Hohannes von Nimptch - jeho bratrance a potomci.

Všechno je sepsáno se speciální starostlivostí o všechny podrobnosti, ze všech hledisek a částí zároveň s nejlepší vírou, že bude o vše dbáno. Dokument potvrzují zavěšením pečeti, symbolem mé biskupské vlády. Sepsání listin se stalo v Otmuchově

7. května 1393 v přítomnosti vysoce postaveného pana Nikolaje z Kreuzburgu – mého právníka, mého poradce Ludvíka Zeitze, zároveň věrných přátel duchovních Jiřího Eisenberga, Jiřího Rayla i Leutholda Wirsinga jako svědků.“

Ue Slezsku to byly časy nepokojů vyvolané stoupenci Jana Husa. Zámek na Chojníku provázela špatná sláva raubfřského sídla, odkud byli wroclavští kupci, ubírající se do Čech, olupováni o zboží. Aby se vyhnul přepadům, doprovází krále uherského do Slezska kolem dvou tisíc Uhrů.

Posloupný vlastník Chojníku Kryštof Schaffgotsch v roce 1488 dodatkem mění 10 markovou roční činži pro potřeby zámecké kaple. V dokumentech z oněch časů najdeme zmínku o podařeném útěku vězně ze zámecké věže.

Kryštof Schaffgotsch umírá v roce 1493 na cestě do kostela v Javoru, zabitý svým švagrem Sedlicou, zvaným Zlým Hansem.

Třicetiletá válka Ferdinanda II. Habsburského proti protestantům, opírajících se o dánská a švédská vojska, důkladně pustošila jelenohorskou kotlinu. Generál Hans Ulrych Schaffgotsch, velitel slezských vojsk, přestavuje a zesiluje hrad Chojník do války, v které stále větší roli dostává palná zbraň. Ale nakonec uvězněný podpůrce a přívrženec knížete Albrechta Valdštejna je statý v Řezně roku 1635 a jeho majetek podléhá konfiskaci dílem Ferdinanda II. Později však ztracené prospěchy získal syn Hanse Ulrycha, Kryštof-Leopold Schaffgotsch, oženěný s Barborou Anežkou – dcerou piastovského knížete lehnicko-břeského.

V roce 1675 do zámku udeřil blesk a požárem ho úplně zničil.

V pozdějších letech z vůle německého císaře byl Kryštof Leopold čtyřikrát vyslancem v Polsku, mezi jinými v čase výběru Michala Korybuta Wiśniowce.

Potom po uzavření příměří polsko-rakouského v roce 1683 vedeného proti Turkům, císař jmenuje Kryštofa svým zplnomocněncem po boku krále Jana III. Soběského táhnoucího na Vídeň. Vojenské výpravy se zúčastňuje královská manželka Marysienka Soběská, kterou Kryštof Leopold pozval na léčení do Teplic. Příjezd Marysienky zároveň se třemi dětmi se stal v roce 1687. Na sto vozech se vezl fraucimor, rozmanité prospěšné věci, oděvy, stolní vybavení a.t.p. Nádhery průvodu dodávala družina o 1500 lidech, jako též rozličné holdy, dosvědčující oddanost místního obyvatelstva. To znepokojilo německého císaře, který nařídil rychle předejít ještě živým tradicím a propolským náladám na území Slezska. Svěřil věc nějakému Zjerovskému, rezidentovi v Polsku, aby zahájil dohled nad královnou. Krátce císaři došla zpráva od

První brána.

Zierovského, že se Kryštof Schaffgotsch obrátil na královnu, aby se stala kmotrou jeho dcerky Eleonory.

Císař se kategoricky protivil takovému nádhernému ceremoníálu, vidouc v něm zaštitěný svazku poddaných s polskou korunou. Pán na Chojníku se podvolil císařské vůli, křest se provedl v kapli zámku Gryf a Marysienka asistovala na obřadu jedině jako svědek. Hluboko dotknuta císařskou urážkou přerušila léčení a spěšně odjela z Teplic.

V roce 1816 léčivé vody v Teplicích navštívila Izabela Čartoryjská. V památníku "Dostavnickem Slezskem" několikrát vzpomínala na zdejší palác, v kterém byla srdečně hostěna hrabětem Schaffgotschem, navštívila též zámek Chojník, který již byl v ruinách, kde v památníkné knize našla podpisy svých nejbližších: dcery Marie Wirttemberské a zároveň syna Adama.

POPIS HRADU CHOJNÍK

Nejstarší částí hradu je věž a zároveň obytná budova s gotickou kaplí, umístěnou nad branou vedoucí na horní nádvoří.

V 15. století byla vztyčena obvodová zeď o síle čtyř metrů a v dalších fázích budování vzniklo dolní nádvoří zároveň s hospodářstvím. V pozdějších letech byly proraženy střílny a rovněž zvýšeny zdi renesanční atikou. Ostatní pozemňovací práce byly provedeny v letech třicetileté války. Byl opevněn vchod bastionem před hlavní bránou, spěšně zvýšena zeď na jižní straně a dodatečně zabezpečena palisádou.

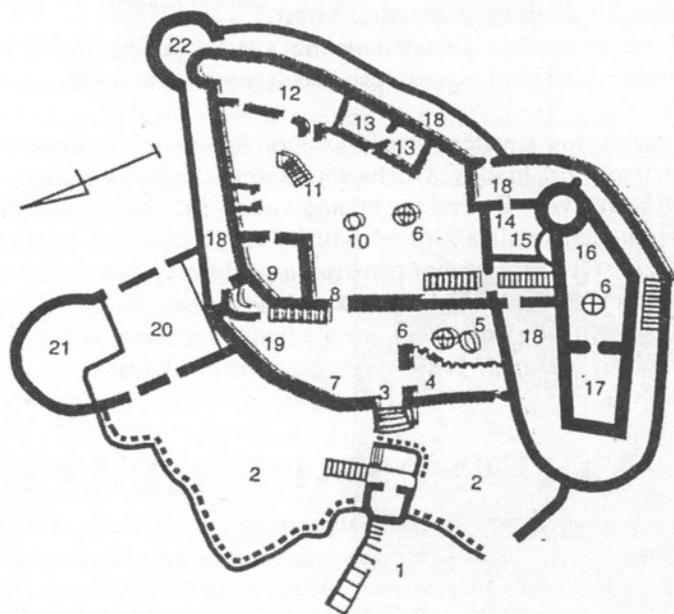
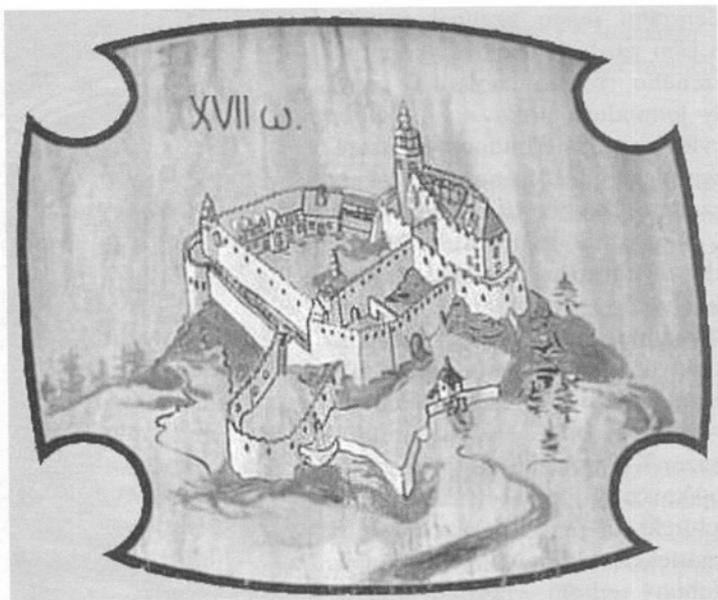
Vada hradu byla v nedostatku vody. S tímto problémem si poradili tak, že sbírali dešťové vody do cisteren vytesaných ve skále do desetimetrové hloubky.

Na hrad vcházíme obrannou věží, přestavěnou v roce 1714, přes nevelký padací most, který umožňuje přechod přes 4 m hluboký příkop. Renesanční pískovcový portál s vyrytým datem 1647 (levá strana dole) nás propouští na první nádvoří. Napravo stájová zeď zároveň s vytesaným napajedlem pro koně, z levé strany plocha, na které kdysi stávala budova velitele hradu. Výše stojí nárožní bašta s vytesanou hladomornou. Prostranství zdobí třístaletý majestátný javor.

Přes další bránu, ve které se do dnešních dnů zachoval dřevěný trám se stopami požáru, vcházíme na hlavní

Druhá brána.

1. První brána, 2. Bašta, 3. Hlavní brána (druhá) s padacím mostem, 4. Stáje, 5. Napajedlo pro koně, 6. Cisterny, 7. Přibytěk velitele, 8. Třetí (vnitřní) brána, 9. Jednací sál, 10. Pranýř, 11. Sklep, 12. Ubytování posádky, 13. Kuchyně, pekárna, 14. Zbrojnice, 15. Kaple, 16. Věž, 17. Palác, 18. Mezhradbí, 19. Hladomorna, 20. Turistický útulek, 21. Bašta, 22. Kasematy.

nádvoří. Centrální místo zaujímá pranýř, do kterého jsou zazděny ocelové skoby na krk odsouzeného (železný oblouk), které umožňovaly jednoduše přikovat 4 osoby. Pohledem vlevo spatříme budovu, ve které se nalézají zasedací síň a dále malý zbytek zdí po neznámé stavbě, napravo schody do sklepa. Na jižní straně máme před sebou zbytky místností pro posádku hradu, pekárny a kuchyně.

Z nádvoří vedou schody na nevelký plácek (původně nádvoří před horním hradem), z kterého je dokonale vidět výklenek kaple zasvěcené sv. Jiřímu a sv. Kateřině, zároveň zasazených v roce 1657 při opravě do plátů pískovce. S jemností a dobrým vkusem architektura prostředí úzce ladí s výzdobou gotického klenutí, které spíná svorník zdobený erbem vlastníka hradu (čtyři červené pruhy na stříbrném poli). Z levé strany se nalézají vchod do prachárny, kdysi

zavřené železnými dveřmi. Pravděpodobně v době požáru dveře rozpálené do červena uchránily hrad před explozí šesti beček se střelným prachem, nacházejících se v arzenále.

Na vnitřní straně jsou k vidění zbytky ozdobných omítek se sgrafity. Otočením vpravo vcházíme mezi hradby. Obcházíme kolem hradu kasematy, vyústujícími na hospodářské nádvoří. Za čtvrtou branou vedoucí na horní nádvoří napravo se nalézal příbytek pána hradu a zároveň rytířský sál. (V dvacátém století je předělán v novogotickém stylu na umístění památníku padlých vojáků za 1. světové války, pocházejících z okolí). Nalevo hlavní věž s hladomornou. Nahoře nad branou jsou schody stoupající do výšky na vrchol, kdysi opatřený mostem vedoucím z věže. V hradbě obtáčející nádvoří jsou otvory po trámech, kdysi podpírajících pavlač probíhající kolem.

Třetí brána - vnitřní s pohledem na hlavní nádvoří s pranýřem, v pozadí budova kuchyně.

KONZERVACE HRADU

Drvní zdokumentovaná oprava objektu se konala v roce 1714. V době do roku 1945 byly několikrát opravovány a přestavovány fragmenty zdí. Pak po druhé světové válce je v roce 1959 zabezpečena bašta, nad hladomornou byl osazen portál hlavní brány, ozdobený piastovským znakem, provedeným v pískovci od Bruno Jaschaimera. Znak je kopie štítu Bolka I.

Zrestaurovaná věž, podepřená příporou od jižní strany, je pokryta omítkou. S většími konzervátorskými pracemi se započalo v roce 1983. Byla zrekonstruována kuchyně, zajištěna zeď zasedací síně, vyplněny dvě průrvy v hradbě obkružující

nádvoří zároveň s kamenickou opravou renesanční atiky. Od rumu bylo vyklizeno prostranství mezi hradbami a opraveny kasematy. Porovnáno bylo kamenné schodiště vedoucí do hradu. Byly opraveny zdi bašt a zakonzervován prání zároveň s kamenickými prvky kaple. V původním místě byla postavena nová zeď u stáje. Byly vyčištěny dvě cisterny na vodu, horní a hospodářské nádvoří zároveň s hladomornou. Koruna hradeb a věž byly zabezpečeny instalací bleskosvodů. V příbytku pána zámku byly postaveny kovové schody vedoucí na věž.

Při renovaci byly nalezeny různé střepy hliněného nádobí, zbytky kachlí s polevou i bez polevy, různě veliké železné hřebíky, hroty šípů do kuší a také koňské podkovy.

Konzervátorské práce se prováděly podle projektu prof. Rospendovského.

RYTÍŘSKÉ BRATRSTVO HRADU CHOJNÍK

Rytířské bratrstvo hradu Chojník bylo založené podle zákona o spolčování jako jedno z prvních v Polsku. Cílem vytyčeným ve stanovách Bratrstva je popularizace dějin středověku, ochrana památek a životního prostředí, navázání na tradice slezského rytířstva (výstroj, zbraně a zvyky). Má svého představitele ve Sboru rytířských bratrstev Polska a přijalo aktivní podíl při tvorbě Rytířského kodexu zároveň se založením Knihy pasovaných polských rytířů.

Bratrstvo účinkuje při různých turnajích na území kraje i za hranicemi. Vystupuje v představeních, osvětlujících činnost při svátcích a výročích okolních měst a zámků. Od roku 1991 organizuje nejstarší cyklický Rytířský turnaj s kušemi "O zlatý šíp Chojníku" – probíhající každý rok v druhou sobotu a neděli v září. Účastníky turnajů byli Rusové, Češi, Francouzi a Němci. Bratrstvo přijalo vlastní znak, prapor, hymnu a dělostřelectvo. Základní zbraní jsou repliky středověkých kuší. Dámy dvora, rytíři a zbrojnoši – kostýmy i výzbroj - si zhotovují sami podle vlastních návrhů.

LEGENDY SVÁZANÉ S HRADEM CHOJNÍK

erbu Chojníku

Jsou známé dvě verze vzniku erbu rodu Schaffotschů. První sahá do křížáckých výprav císaře Barbarosy, kdy táborový pohaněč dobytky jménem Schoff zachránil císaře z rukou Saracénů a za odměnu obdržel šlechtický titul a zároveň hrad s přílehlými pozemky.

Druhá – velmi pravděpodobná – říká, že v roce 1377, kdy císař Karel IV obléhal Erfurt, zbrojnoš Gotsche/Schoff se proslavil obzvláštní chrabrostí v průběhu bitvy. Když po vyhrané válce císař přijel k nejstatečnějšímu z bojovníků stisknout mu vděčně ruku, ten, aby neposkvrnil císařskou pravici krví nepřátel, otřel si rukavici o stříbrolesklý pancíř, která na něm zanechala krvavé stopy.

Na památku této události a prokázané chrabrosti získal Gotsche šlechtický titul spolu s erbem, jehož stříbrné pole přetínají čtyři červené pruhy.

Pekelné dolině a Baltazaru Šafránkovi

V roce 1241 po prohrané bitvě u Lehnice Tataři při ústupu napadli Chojník. Hrad bránil Baltazar Šafránek spolu se skupinou místního obyvatelstva, které zde našlo úkryt. Zdálo by se, že dřevěné opevnění rychle podlehne spoustě oblehatelů, avšak pod krupobitím kamení a lijavcem horké smůly a vroucí vody, kterým častovali obránci útočníky, Tataři, zanechávající pod hradbami hromady padlých, obléhání vzdali. Zranění nepřátelští nájezdníci se zřítili z jižní strany skaliska do propasti, kterou Šafránek prohlásil za nejvhodnější místo pro uložení nevěstičích a nazval ji Pekelnou....

A opravdu ještě po mnoho let se ozývaly z propasti zvuky bitvy, nárek raněných spolu se rváním a hničením koní. V pozdějších letech se tam nacházelo hojně podkov tatarských koníků. Název Pekelná dolina se udržel až do dnešních dnů.

Hansu Ulrichu Schaffgotschovi

Byl rok 1634, pán zámku se účastnil oslav narozenin. Při besedním stole se přetřásaly nejnovější zprávy a zvláště obvinění ze spiknutí a zavraždění proslulého vojevůdce Albrechta Valdštejna v Chebu. Mezi stolovníky se nacházel Ondřej Theim – zběhlý v astrologické vědě a pastor z Podhořína.

Jeden z účastníků se na něho žertem obrátil s prosbou o vyjevení horoskopu Hanse Ulricha. Astrolog sdělil, že pánovi je psána smrt provedená chladným železem. Hans Ulrich předpovědi necítil a posměšně pastora sprážil, že by rád poznal osud opodál se pasoucího jehněte. “Ještě dnes zhyne v tlamě vlka”, padla odpověď. V tajnosti před hostmi Hans Ulrich přikázal jehně připravit k večeři, při které se přiznal spolustolovníkům provedeným kouskem provedeným pastorem. Ale mezi přinesenými jídly do sálu jehněčtí nebylo. Rozhněvaný hrabě přikázal zavolat kuchaře, který se polekaně přiznal, že ochočený vlk

se vrhl na připravenou beranů pečení, uchvátil ji a utekl s ní do lesa, kde ji celou sežral.

O necelý rok později se splnila i první předpověď pastora. Hanse Ulricha Schaffotsche obvinili ze spoluúčasti na spiknutí Valdštejna a stali ho v roce 1635 na rynku v Řezně, podle tehdejšího privilegia šlechty, krví neposkvrněným mečem v pozici sedícího v křesle.

Meč i fotel se až do roku 1950 nacházel v teplickém muzeu – a na nádvoří hradu Chojník se do dnešního dne tradičně peče beran... s o mnoho šťastnějším koncem... poněvadž v této krajině se dá těžko nalézt – i kdyby se svíci – živoucí vlk.

(Jenom pro zajímavost uvádím, jak šlechta měla svá privilegia a vina se nepřenášela na příbuzné. Potomek popraveného Jan Arnošt Šavgoč z Kynastu na Třebnouševsi, Bílé Třemešné, Sadové a Obědovicích byl v letech 1652 - 1654 hradeckým hejtnanem.) /Pozn. překl./

Kunegundě

Jsou různé verze legendy o krásné a ukrutné dívčině. Nejčastěji se tvrdí, že Kunegunda byla dcerka purkrabího, který chtěl dokázat svou smělost a obratnost a přijal sázku, že koňmo přejede zámecké hradby. Vsedl na koně, ale hradby neobjel, zřítíl se do propasti. Otcí podobná dívka složila přísahu, že se vdá jedině za toho, kdo se odváží uskutečnit nepovedený počín purkrabího. Pověst praví, že mnoho uchazečů padlo za obět krásy a přísaze Kunegundy, končíc život mezi srázy Pekelné doliny.

Běžely roky. Zámek získal špatnou slávu. Ztepilost Kunegundy pohasla, zájemců ubývalo a vše vypadalo, že zůstane do konce svých dnů pannou, když tu na nádvoří přijel pěkný mládenec. Při jeho spatření byla ukrutnice ochotná zrušit složenou přísahu, ale nepomohly slzy ani prosby. Mládenec byl neústupný. Poddal se zkoušce a zvítězic řekl:

“Paní, přijel jsem pomstít houfec oněch nešťastníků, které tvá pýcha a hrdost zbarvila žití. Po tobě vůbec netoužím!”

Tak mluvíc zahodil rukavice a odjel. A Kunegunda uražená splněným úkolem a hanbou se vrhla do propasti, kde nalezlo smrt mnoho rytířů se stejným údělem.

Legenda má ostatně několik jiných verzí: a to, že Kunegundu odnesl ďábel, když na sebe vzal podobu krásného rytíře, nebo: že vstoupila do kláštera, aby odčinila hříchy, nebo že s té příčiny zůstala do konce svých dnů v panenském stavu.

Bez přihlídnutí ke znění legendy, v době romantismu byla inspirací pro mnoho balad a básní (srovnej Fr. Schiller – Rukavička – nebo pod tím samým titulem

balada A.Mickiewicza). Legendu o Kunegundě vzkřísil překladem v roce 1946 mgr. Josef Sykulski ve scénickém díle "Kunegunda, princezna na zámku Kynast".

Nutno podotknout, že v prvních poválečných letech byly často používány primitivní popolištěné německé názvy.

útěku z věže

Rytíř Nandzik nazval loupežníkem a tyranem poddaných hraběte Kryštofa Šásgoče. Uražený pán na Chojníku přísahal Nandzikovi pomstu. Rozkázal odvězlivce zajmout, vsadit do věže a neuvolnit živého. Zbytečně nešťastníková žena několikrát usilovně prosila hraběte o milost pro muže. Získala jediné, souhlas, že jednou týdně může Nandzikovi přinášet pecen chleba, protože hrabě krmil vězně nepomyšlel. Spoléhal, že při tak skrovné výživě budou muka volnosti pozbaveného rytíře o mnoho delší. Manželka pokorně poděkovala a nazítří se objevila s velkým bochníkem, do kterého zapekla pilník a lano.

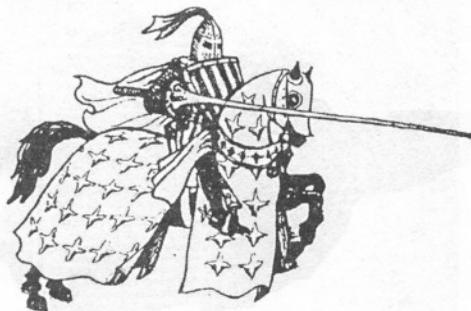
Jedné bouřlivé noci vězeň přepiloval u cely okenní mříž, spustil se po laně z věže, přešel vnější hradbu a utekl. Do dnešního dne je v jednom okně bašty vidět vylámaná mříž.

zamilovaném pážeti

Kdysi na zámku Chojník na počest vzácných hostů uspořádal kníže s manželkou nádhernou hostinu a řadu zábov. Pořádaly se turnaje, dostihy, střelba z luků a kuší a vstřezové dostávali cenné upomínkové dary.

Na připomenutí svého pobytu kníže poručil naplnit vínem pohár z ryzího zlata, postavit ho na vrcholu bašty a řekl:

“Kdo po vnější straně bašty vyleze na její vrcholek, ten může s pohárem svobodně pronést přítpeck na zdraví své milované a pohár za odměnu obdrží z rukou kněžny!”

Mnoho smělců zkuselo vykonat krkolomný čin, jenže žádný nedosáhl cíle. Když se už nedostávalo ochotných, obrátil se na kněžnu s prosbou o povolení vykonání zkoušky páže Chyla. Rychle a lehce vyšplhal po zdi, vyšvihl se na vrchol

bašty, uchopil pohár a zvolal: „Hlasitě mohu všem říci, co doposud hluboko v srdci skrývám. Miluji kněžnu. Piji na její zdraví, lásku a věrnost, kterou nyní vlastní smrtí zpečetuji!”

A s těmito slovy, držíc v ruce pohár, skočil do chřtánu Pekelné propasti.

C dáblu na Chojníku

Každému dáblu záleží na lidské duši a má připsanou povinnost aspoň jednu vrhnout do pekla. Závazek se uložit snadno, ale těžko vykoná. Dokonce nejzatvorenější hříšníci vzývají Boha v poslední hodině. A s Bohem dohoda není tak jednoduchá... Tak nezbyvá nic jiného, než ulovit duši za života jakéhokoliv nešťastníka.... Takže si opravdu vytypoval pána na Chojníku. Člověk zdatný, bohatý, kterému se v životě všechno vedlo a měl sen, že zůstane po něm dílo tak obrovské, jaké doposud nikdo nevykonal...

Cožpak není lepší příležitost pro dábla? Zjevil se a nabídl svoje služby. Výměnou za duši je schopen každého díla. – Pán na zámku si přál, aby v průběhu jedné noci postavil most tak velký, jakého doposud nikdo neviděl.

“Most? Jenom? A kam má směřovat?”

“Od zámku na vrchol hory Žar.”

“Maličkost...” povzdechl ďábel – co se neudělá pro splnění závazku...

“Dávám si jednu pevnou podmínku: v průběhu práce nesmí zakokrhat žádný kohout.”

Uzavřeli smlouvu. Z rozkazu purkrabího vybili všechny kohouty v okolí.

V průběhu ptáčích jatek kuchařka jatá lítostí nad starým kohoutem, kterému se dlouhá léta dařilo uniknout konci života v hrnku, ukryla ho pod peřinou vlastního lůžka.

Nadešla noc. Ďábel započal dílo. Postavil několik pilířů mostu a utrájíc si pot z čela blížil se konci práce, po kterou se těšil na výrazy uznání, jaké ho určitě čekaly od pekelného nadřízeného.

Zámecká kuchařka udřená šhubáním zaříznuté drůbeže spala snem spravedlivých, ale nepokojným, poněvadž kohout ukrytý v peřině ji lehtal pírkou. A jednu chvíli, v polospánku, ho chytila za křídlo a vyhodila z lože.

Rozradovaný kohout od získání svobody vyskočil z kuchyně na nádvoří a radostně zapěl na celé hrdlo.

V tom momentě přestala čertova moc, stavba se zřítíla vystylajíc balkány Pekelnou dolinu.

Jak se lze dostat na Chojník?

1/ Autem pojedeme přes Harrachov do předměstí Jelení Hory – Soběšova a odtud pěšky po červené nebo černé cestě se dostaneme cca za 1 hodinu do hradu.

2/ Autobus jede jediňe v sobotu ze Semil z aut.nádraží v 8,05, v Harrachově je v 9,00 a do Jelení Hory přijíždí v 9,50. Snad řidič zastaví v Soběšově a odtud zase po červené nebo černé. Zpět jede autobus z Jelení Hory v 13,45, takže na prohlídku hradu by bylo cca 45 minut, abychom stihli zpáteční autobus.

3/ Jiná alternativa autobusem je dojet do Špindlerova Mlýna, odtud zase autobusem na Špindlerovku. Pak pěšky na Petrovu boudu a po černé 5km klesání na náměstí do Jagniatkova, zde asi 1 km po modré směrem na Jelení Horu, kde se napojíme na zelenou a po dvou km na červenou, ale to jsme již skoro na Chojníku.

4/ Další možnost je jít přímo ze Špindlerovky po modré 5 km, kde narazíme na zelenou, po které se dáme vlevo na Chojník.

5/ Lze se také dostat autobusem na Zlaté návrší, pěšky k Labské boudě a odtud po žluté kolem chaty u Sněžných jam do Polska k chatě pod Labským štítem (Violfk), kde začíná černá, po které se dostaneme na náměstí do Jagniatkova a pak už jako v případě 3.

Útulek v turistické boudě na Chojníku

Je umístěný v severní baště od roku 1822, je několikrát přebudovaný.

Disponuje 30 lůžky.

Provoz je ohraničen z důvodu obtíží v dopravě vody – stravovací činnost. Bufet je v provozu od 9 do 17 hodin.

Telefon : 0048 (0-75) 755-35-35

Návštěva hradu

je možná v červenci a srpnu od 10 do 18 hodin, v ostatních měsících od 10 do 16 hodin.

V pondělí, kromě letní sezony, je zavřeno. Telefon: 0048 0-90 252-157.

Zpracoval Jerzy Czajka, volně přeložil Miloš Gerstner.

Vydala Obec Benecko jako přílohu zpravodaje Posel zpod Žalého-1/2008